

LËNDA: AFTËSI DHE MENAXHIM

Moduli 2: Arsyetimi ligjor dhe mendimi kritik

Programi mësimor i lëndës ARSYETIMI LIGJOR DHE MENDIMI KRITIK 2026–2027

**(Për vitin e parë të Formimit Fillestar
për kandidatët për magjistratë dhe avokat shteti)**

Pedagogu titullar: Sokol Berberi

Tabela e përmbajtjes

1.	<u>Kuadri i përgjithshëm</u>	
1.1.	<u>Përshkrimi i kursit</u>	
1.2.	<u>Objektivi kryesor i kursit</u>	
1.3.	<u>Kryqëzimi me kurse të tjera</u>	
2.	<u>Kursi</u>	
2.1.	<u>Objektivat mësimore</u>	
2.2.	<u>Përmbajtja e kursit</u>	
2.3.	<u>Struktura dhe metodologjia</u>	
2.4.	<u>Literatura dhe materialet studimore</u>	
3.	<u>Vlerësimi</u>	
4.	<u>Ngarkesa studimore dhe mësimore</u>	

1. Kuadri i përgjithshëm

1.1. Përshkrimi i kursit

Programi i lëndës “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” (ASHL) ofron një trajtim praktik për zhvillimin e aftësive të kërkimit dhe identifikimit të burimeve të së drejtës, të analizës dhe interpretimit të tyre, si dhe të komunikimit të rezultateve të kërkimit me shkrim nëpërmjet hartimit të akteve procedurale gjyqësore në mënyrë profesionale. Ligji dhe faktet, si dy elementet kryesore të analizës ligjore, trajtohen nëpërmjet problemeve ligjore konkrete dhe jurisprudencës.

Trajtimi dhe zhvillimi i aftësive bëhet duke përfshirë kandidatët për magistratë & avokat shteti në hapat konkretë që ndiqen në procesin e analizës së një çështjeje ligjore dhe komunikimit me shkrim të përgjigjes ndaj pyetjes së ngritur.

Në semestrin e parë bëhet një trajtim i përgjithshëm i elementeve dhe koncepteve bazë që lidhen me aftësitë për arsyetimin dhe shkrimin ligjor. Burimet e së drejtës, hierarkia e tyre, elementet e ligjit dhe interpretimi, faktet kyçe, çështjet ligjore, zbatimit i ligjit te faktet; struktura dhe shkrimi i dokumenteve ligjore etj., janë disa nga temat kryesore që do të zhvillohen në semestrin e parë. Trajtimi i çdo teme synon, ndër të tjera, të sqarojë kuptimin e koncepteve të caktuara, të thellojë njohuritë e kandidatëve për magistratë & kandidatëve për avokat shteti dhe të zhvillojë aftësitë e tyre analitike dhe të vlerësimit kritik.

Në semestrin e dytë i kushtohet më shumë vëmendje trajtimit dhe hartimit të dokumenteve ligjore specifike në praktikën gjyqësore, si: memorandumeve ligjore, akteve procedurale gjyqësore, akteve procedurale të prokurorisë, vendimeve gjyqësore të shkallëve të ndryshme etj..

Programi i ASHL-së, duke pasur parasysh procesin e integritetit europian të Shqipërisë, si dhe rolin e gjyqtarëve & prokurorëve dhe të avokatëve të shtetit në këtë proces, ka përfshirë dhe disa tema për njohjen me legjislacionin e Bashkimit Europian (BE), burimet parësore dhe dytësore, llojin e akteve, elementet, zbatueshmërinë etj. Gjithashtu, në këtë kuadër do të prezantohet dhe jurisprudenca e Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) dhe Gjykatës Europiane të Drejtësisë (GJED), duke u përqendruar tek elementet e strukturës, arsyetimit, shkrimit dhe formatit të vendimeve të këtyre gjykatave ndërkombëtare.

Trajtimi i temave zhvillohet nëpërmjet diskutimit të praktikave gjyqësore dhe të prokurorisë në lidhje me çështjet e trajtuara në vendimet e qëndrimet e tyre në të tri shkallët e gjykimit. Ky diskutim synon të bëjë një vlerësim kritik për qëndrimet e praktikës shqiptare, të metat dhe përparësitë brenda saj në hartimin dhe arsyetimin e akteve e përjasur edhe me përvojën e gjykatave europiane dhe me praktikat më të mira.

1.2. Objektivi kryesor i kursit

Në përfundim të kursit kandidati për magistrat/avokat shteti duhet të jetë në gjendje që, nën mbikëqyrjen minimale dhe brenda një afati kohor të arsyeshëm, të marrë dhe të studiojë faktet dhe rrethanat e çdo rasti, të fokusohet në faktet kyçe ose përcaktuese për zgjidhjen e një rasti konkret, të njohë dhe të interpretojë ligjin e zbatueshëm dhe jurisprudencën përkatëse për çdo rast konkret, të argumentojë zgjidhjen e rastit praktik, të hartojë aktet gjyqësore në përgjithësi dhe një vendim gjyqësor në veçanti, sipas kërkesave dhe standardeve të pranura për cilësinë e shkrimit gjyqësor dhe logjikës së shëndoshë.

Ky objektiv zbërthehet më poshtë në objektiva të detajuar mësimorë, të cilët përcaktojnë temat që do të trajtohen në kursin përkatës, metodologjinë e mësimdhënies, ngarkesën e kandidatit magjistrat (ngarkesën studimore) dhe ngarkesën e pedagogut (ngarkesën mësimore).

1.3. Kryqëzimi me kurse të tjera

Lënda “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” ka si objekt trajtimin e aftësive bazë të magjistratit/avokatit të shtetit dhe përshkon të gjitha lëndët themelore të programit në formimin fillestar në SHM. Për këtë arsye ky kurs kryqëzohet me disa kurse të tjera të vitit të parë.

Me lëndën “E drejta penale” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me analizën e elementeve të veprës penale; interpretimi dhe qartësia e dispozitës penale; kualifikimet dhe cilësimet.

Me lëndën “Procedurë penale” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me shkrimin e vendimeve gjyqësore penale të shkallës së parë, akteve të prokurorit që i dërgohen gjykatës; indicieve dhe kritereve të vlerësimit.

Me lëndën “E drejta civile” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me analizën, interpretimin e parashikimeve ligjore, përcaktimin e fakteve kyçe në një çështje civile konkrete lidhur me pronësinë, dëmin dhe kontratat si dhe argumentimin e zgjidhjes konkrete dhe komunikimin në formën e një akti gjyqësor.

Me lëndën “Procedura civile” do të ketë kryqëzim në tema që lidhen me shkrimin e akteve gjyqësore të shkallës së parë civile.

2. Kursi

2.1 Objektivat mësimore

Kursi “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” në SHM, arritjen e objektivit kryesor (shih 1.2) dhe zotërimin e kompetencave nga kandidatët për magjistratë dhe kandidatët për avokat shteti, synon t’i realizojë nëpërmjet objektivave mësimorë si vijon:

A. Kuptimi - Aftësimi në mënyrën e të kuptuarit:

Kandidati për magjistrat & kandidati për avokat shteti, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- kuptojë, shpjegojë, identifikojë, klasifikojë dhe diskutojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës;
- kuptojë dhe analizojë faktet kyçe në një situatë faktike;
- krijojnë ide të qarta e forma të unifikuara në përpilimin e akteve kryesore procedurale e ligjore;
- zhvillojnë aftësitë kërkuese dhe interpretuese për çështje legislative.

B. Zbatimi - Aftësimi në zbatim.

Kandidati për magjistrat& kandidati për avokat shteti, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës në situata faktike;
- analizojë konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës bazuar në faktet e një situatë praktike;
- organizojë dhe planifikojë hapat që duhen ndërmarrë për zgjidhjen e një konflikti ligjor duke u bazuar në njohuritë teorike dhe faktet e çështjes;

- debatojë dhe respektojë mendimet ndryshe të kolegëve/punojë dhe funksionojë në grup.
- organizojë mendimet dhe argumentet ligjore në hartimin e një akti ligjor duke përdorur gjuhën e përshtatshme, rregullat dhe teknikat e shkrimit përgjithësisht të pranuar;
- zhvillojë aftësitë në ndërthurjen e elementeve materialë me ata proceduralë në përjasje me faktet në lidhje me një çështje të shtruar për zgjidhje;
- hartojë aktet kryesore procedural, penale, civile dhe administrative, duke respektuar në mënyrë të drejtë rregullat ligjore, kërkesat për argumentimin logjik dhe për interpretimin e fakteve.

C. Analizë - Aftësimi në analizën

Kandidati për magjistrat & kandidati për avokat shteti, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- identifikojë faktet relevante dhe të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar në të gjitha të dhënat relevante;
- përcaktojë kuadrin ligjor të nevojshëm për zgjidhjen e një konflikti ligjor;
- përcaktojë/evidentojë faktet relevante dhe të zbatojë ligjin për këto fakte, duke marrë parasysh rrethanat në rastin konkret;
- analizojë kontekstin social dhe ndikimin e tij në zgjidhjen e konfliktit.

Ç. Vlerësim/krijim - Aftësimi për shkrim arsyetim ligjor.

Kandidati për magjistrat & kandidati për avokat shteti, në përfundim të kursit, të jetë në gjendje të:

- shprehë opinionin e tij qartë në një akt/vendim gjyqësor të arsyetuar dhe argumentuar.
- ndërtojë logjikisht një akt/vendim gjyqësor;
- arsyetojë me shkrim aktin/vendimin gjyqësor;
- formulojë shkurt dhe në mënyrë të përpiktë argumentet, mbi të cilat mbështet marrja e vendimit;

Objektivat mësimore të mësipërme synojnë të aftësojnë kandidatët për magjistratë & kandidati për avokat shteti për kompetencat si vijojnë:

Kompetenca 1: Njohuri të thelluara procedurale/materiale, nga jurisprudenca administrative vendase/europiane

- Të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike,
- Të përcaktojë bazën ligjore të saj dhe
- Të identifikojë dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legjislative.

Kompetenca 2: Aftësim në veprimet/hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës gjyqësore

- Të studiojë dosjen/materialin për të përcaktuar natyrën e konfliktit/ngjarjes/çështjes, faktet kyçe, si dhe bazën ligjore përkatëse (ligjin, praktikën gjyqësore, doktrinën, politikat gjyqësore);
- Të përcaktojë kontekstin shoqëror të çështjes.

Kompetenca 3: Aftësim në debatin gjyqësor

- Të përmbledhë në mënyrë të saktë dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të çështjes, për të marrë informacionin që i mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet

Kompetenca 4: Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve

- Të përcaktojë dhe të vlerësojë faktet thelbësore të çështjes, me ndikim në përgatitjen e akteve dhe në marrjen e vendimit, në raport me kontekstin shoqëror të çështjes;
- Të shprehet qartë dhe saktë, me një gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme për palët;
- Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojë pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj;
- Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete;
- Të analizojë provat, të arsyetojë drejt lidhur me faktet që ato provojnë dhe të dallojë qartë pretendimet/pikëpamjet e paraqitura nga palët nga faktet mbi të cilat bazon vendimin;
- Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë duke u mbështetur në përfundimet e arritura, lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit;
- Të familjarizohet shpejt me njohuritë ligjore dhe të analizojë cilat rrethana të tjera mund të ndikojnë në vendim dhe duke vepruar kështu, të marrë parasysh politikat dhe ligjin;
- Të gjejë dhe zbatojë politikën përkatëse në një çështje konkrete.

Kompetenca 5: Forcim i vetëdijes shoqërore të magjistratit, integritetit dhe etikës profesionale

- Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmangët konfliktit të interesit;
- Të aftësohet në marrjen e vendimit në çështjen konkrete duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të saj.

Kompetenca 6: Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi

- Të komunikojë me një gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

2.2 Përmbajtja e kursit (52 orë)

Përcaktimi i temave në përmbajtjen e kursit “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” udhëhiqet nga objektivat mësimore. Duke qenë se SHM është një institucion që ka për mision formimin profesional të magjistratëve & kandidati për avokat shteti, kursi është fokusuar në aspektin e aftësimit praktik. Siç shihet edhe nga përpilimi i objektivave mësimore më sipër, fokusi është aftësimi praktik në nivelet, zbatim, analizë, vlerësim/krijim të Taksionomisë së Bloom-it. Ndaj dhe temat e përzgjedhura i shërbejnë formimit në këto nivele.

Temat që do të trajtohen në kursin “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor” janë si vijojnë:

Semestri I (28 orë)

1. Hyrje; burimet e së drejtës; hierarkia; autoriteti në vendimet gjyqësore (4 orë)
2. Legjislacioni dhe metodat e interpretimit: procesi; struktura; elementet (4 orë)
3. Jurisprudenca dhe fuqia detyruese: *ratio decidendi* & *obiter dictum*; struktura dhe standardet e vendimeve të gjykatave ndërkombëtare, GJEDNJ dhe GJED (4 orë)
4. Procesi i kërkimit, arsyetimit dhe shkrimit ligjor: hapat, fabula/faktet, çështja ligjore, faktet kyçe. (4 orë)
5. Memoja ligjore parashikuese/këshilluese: metoda PRAP; t[menduarit kritik (4 orë)
6. Arsyetimi dhe logjika; qartësia e gjuhës ligjore; (4 orë)
7. Elementet e vendimit gjyqësor: kuptimi dhe dallimi i argumenteve për çështje fakti dhe ligji; përmbledhja e rastit gjyqësor (*briefing a case*) (4 orë)

Semestri II- Për kandidatët për magistratët (24 orë)

8. Shkrimi i akteve gjyqësore: paditë, aktet e prokurorit	(4 orë)
9. Shkrimi i akteve gjyqësore: ankimet	(4 orë)
10. Shkrimi i vendimeve gjyqësore: shkalla e parë civile, penale & administrative; vendimet e ndërmjetme/jopërfundimtare	(4 orë)
11. Shkrimi i vendimeve gjyqësore: shkalla e parë civile, penale & administrative; vendimet përfundimtare	(4 orë)
12. Standardet dhe shkrimi i vendimeve të gjykatave rishikuese (apeli)	(4 orë)
13. Standardet dhe shkrimi i vendimeve të Gjykatës së Lartë (GJL) dhe të Gjykatës Kushtetuese (GJK)	(4 orë)

2.4 Struktura dhe metodologjia

Në këtë seksion zërthehet përmbajtja e kursit për çdo javë/dy javë.

2.4.1 Semestri I- Për kandidatët për magistratë & për kandidatët për avokat shteti

➤ **Tema 1/ java e parë: Hyrje; burimet e së drejtës; hierarkia (2 orë)**

Abstrakt/përshkrim i temës

Me fillimin e kursit kandidatët për magistratë do të njihen me përmbajtjen e kursit; objektin e studimit, shtrirjen, metodologjinë që do të përdoret, materialet kryesore që do të shfrytëzohen si dhe me llojin/ natyrën e ushtrimeve praktike që do të jepen për çdo temë gjatë seminareve. Burimet e së drejtës dhe hierarkia e tyre, në aspektin e praktikës gjyqësore, do të trajtohen në fillim të kursit, duke pasur parasysh se kjo lëndë trajton metodat e kërkimit, të analizës dhe interpretimit të këtyre burimeve, si zbatimit të tyre në zgjidhjen e problemeve ligjore. Prezantimi i burimeve të së drejtës do të mbështetet në sistemin tonë kushtetues dhe ligjor, duke mbajtur parasysh nivelin e njohurive të kandidatëve dhe zhvillimet jurisprudenciale. Gjithashtu, do të bëhen prezantime dhe në një këndvështrim krahasues.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ **Tema 2/java e parë: Autoriteti në vendimet gjyqësore (2 orë)**

Abstrakt/përshkrim i temës

Për të analizuar të drejtën, përveç njohjes së burimeve, kandidatët për magistratë duhet të familjarizohen me konceptin e autoritetit, parimet që lidhen me autoritetin dhe llojet e ndryshme të autoritetit. Me *autoritet* kuptojmë çdo burim mbi të cilin mund të mbështetet gjyqtari për të vendosur mbi një çështje. Ai përfshin jo vetëm burimet ligjore, por edhe burimet joligjore, mbi të cilat gjykata mund të referohet/ t'i marrë në konsideratë për të arritur një vendim.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cila është pozita e Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe e jurisprudencës së GJEDNJ-së në sistemin e burimeve të së drejtës?
2. Cila është pozita dhe autoriteti i jurisprudencës së GJK/GJL-së në sistemin e burimeve të së drejtës?
3. Cili është raporti ndërmjet ligjeve organike dhe ligjeve të miratuara me shumicë të thjeshtë në hierarkinë e burimeve të së drejtës?

4. Cilat janë autoritetet me natyrë bindëse, te të cilat mund të referohet gjykata për marrjen e vendimit?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Burimet e së drejtës dhe hierarkia e tyre në këndvështrimin e praktikës gjyqësore.
- Pozita e KEDNJ-së dhe jurisprudencës së GJEDNJ-së në sistemin e brendshëm dhe referimi i drejtpërdrejtë në praktikën gjyqësore.
- Parimet dhe kriteret për zgjidhjen e kundërshtimeve/përplasjeve ndërmjet ligjeve në praktikën gjyqësore.
- Autoriteti detyrues dhe bindës në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Prezantimi i programit, tërheqja e vëmendjes dhe e interesit për këtë lëndë duke iu referuar domosdoshmërisë së kësaj aftësie në praktikën ligjore; bashkëbisedim me kandidatët për magjistratë për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik lidhur me burimet e së drejtës, shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit.

Kujtesë për të krijuar lidhje me leksionin e mëparshëm; prezantimi i temës, pse ka rëndësi kuptimi dhe analiza e autoritetit; dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore dhe identifikimi i autoritetit ku është bazuar gjykata; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Jurisprudencë për ushtrim dhe diskutim: Kandidatët për magjistratë do të studiojnë vendimet e GJK-së dhe të GJL-së të referuara më poshtë, sipas ndarjes në nëngrupe, jashtë auditorit. Gjatë prezantimit dhe diskutimit në auditor, kandidatët do t'u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme:

1. Cili është autoriteti i detyrueshëm, mbi të cilën është bazuar gjykata për të marrë vendimin?
2. Cili është raporti hierarkik ndërmjet burimeve mbi të cilat është bazuar gjykata?
3. A është mbështetur gjykata në autoritet dytësor bindës për të argumentuar marrjen e vendimit?
4. Nëse po, pse gjykata ka vlerësuar të mbështetet në autoritetin dytësor?

A. Vendime të GJK-së

- Nr. 4/2022
- Nr. 1/2022
- Nr.36/2021
- Nr. 26/ 2021
- Nr. 20/2021
- nr. 20/2011
- nr. 30.2010
- nr. 15/2010
- nr. 2/2010
- nr. 24/2008
-

B. Vendime njësuere/unifikuese të GJL-së

- 114/7.04.2022 (penale)

- 147/23.12.2021 (penale)
- 13/2018 (penale)
- 113/2021 (administrative)- Merushe Shpata

- Vendimi nr.6, 1.6.2011
- Vendimi nr. 1029/2000
- Vendimi nr.1, datë 8.1.2009

Literatura dhe materialet studimore

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol, “*Arsyetimi dhe shkrimi ligjor*”, Botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Omari, L., Anastasi, A. “*Sistemi i burimeve të së drejtës në Kushtetutë*, E drejta Kushtetuese”, 2008, f.42-67.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese ku bëhen interpretime lidhur me burimet e së drejtës sipas Kushtetutës:
 - Vendime të GJK-së 2/2010; 30/2010; 24/2008; 15/2010.
 - Vendime të KBGJL-së 1029/2000; nr.6, datë 1.6.2011 (civil); nr.1, datë 8.1.2009 (penal).

Literatura e rekomanduar

- Omari, L. “*Burimet e së drejtës*”, Parime dhe institucione të së drejtës publike, f. 287-320.
- Saliu, Kurtesh. “*Burimet e së drejtës kushtetuese*”, E drejta kushtetuese, Prishtinë, 2004, f.35-44.
- Merryman, Henry John. “*Burimet e së drejtës*”, Hyrje në sistemet juridike të Europës Perëndimore dhe të Amerikës Latine, “Libri Universitar” Tiranë, 1993, f.25-31.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 3/ java e dytë: Legjislacioni: procesi; struktura; elementet (2 orë)

Abstrakt/përshkrim i temës

Procesi ligjvënës; struktura dhe organizimi; ndërtimi i një teksti legjislativ; rëndësia që ka një strukturë për qartësinë dhe cilësinë e aktit; parimet që duhen respektuar për strukturën; parimet e renditjes; llojet e dispozitave; elementet e dispozitës ligjore.

Burimet e legjislacionit të BE-së; procesi vendimmarrës; organet vendimmarrëse; llojet e akteve; hierarkia; burimet parësore dhe burimet dytësore; aktet e zbatueshme drejtpërsëdrejti; procesi i përafrimit të legjislacionit shqiptar me atë të BE-së; roli i gjyqtarëve dhe prokurorëve në këtë proces; legjislacioni i BE-së dhe procesi i përafrimit të legjislacionit me *acquis communautaire*.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ Tema 4/ java e dytë: Metodat e interpretimit të ligjit (2 orë)

Abstrakt/përshkrim i temës

Parimet e interpretimit të ligjit; llojet dhe metodat e interpretimit të ligjit; standardet për përzgjedhjen e parimit që do të zbatohet në një rast konkret; referencë në doktrinën përkatëse

dhe jurisprudencë; analiza e metodave të interpretimit mbështetur në jurisprudencën kushtetuese dhe gjyqësore.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë parimet për organizimin dhe strukturimin e akteve normative?
2. Cilat janë standardet e përpunuara nga praktika kushtetuese për formulimin e llojeve të ndryshme të dispozitave?
3. Çfarë implikimesh kanë metodat e ndryshme të interpretimit të ligjit në respektimin e parimit të ndarjes dhe balancimit të pushteteve?
4. Cilat janë metodat e interpretimit në praktikën gjyqësore dhe kushtetuese?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Procesi ligjbërës dhe praktika gjyqësore.
- Llojet e dispozitave ligjore dhe standardet e përpunuara nga praktika gjyqësore.
- Metodatat e interpretimit të ligjit dhe parimet kushtetuese.
- Metodatat e interpretimit në praktikën gjyqësore dhe atë kushtetuese.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika legjislativë dhe identifikimi i strukturës, i radhës së renditjes të dispozitave dhe elementeve të normës ligjore; detyrë kërkimi nga praktika legjislativë për t'u kryer jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Tërheqja e vëmendjes dhe e interesit për këtë temë duke iu referuar domosdoshmërisë së njohjes së legjislacionit të BE-së dhe procesit të përafrimit të legjislacionit shqiptar; bashkëbisedim me kandidatët për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi te çështjet që kërkojnë një vëmendje të veçantë në kuadrin e procesit të integritetit dhe që lidhen me rolin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në këtë proces; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika legjislativë për t'u studiuar jashtë auditorit.

Diskutim i rasteve praktike për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre në fushën e interpretimit të ligjit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore ku janë zbatuar lloje të ndryshme interpretimi; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit.

Kazuese për ushtrim:

1) (Vendimi nr.7/2016)

Për sa i përket interpretimit të pikës 4 të nenit 70 të Kushtetutës, kërkuesi ka parashtruar para Gjykatës se sipas tij: ekziston një mosmarrëveshje konkrete ndërmjet shumicës dhe pakicës parlamentare, që ka lindur si pasojë e zbatimit ose kuptimit të ndryshëm/gabuar të normës kushtetuese; subjektet në konflikt kanë mbajtur qëndrimin e tyre për kuptimin/interpretimin e kësaj norme, i cili është shprehur nëpërmjet votimit në seancë plenare dhe miratimit të vendimit nr.48/2015 nga ana e Kuvendit; problemi kushtetues ka ardhur si pasojë e paqartësive në zbatimin e normës kushtetuese nga ana e shumicës parlamentare. Sipas kërkuesit, duke keqinterpretuar këtë dispozitë dhe rolin e tij në këtë proces, Kuvendi ka analizuar provat dhe faktet dhe ka vendosur se nuk ndodhej para rasteve të shkeljes së nenit 70/3, ndërkohë që kompetencën për konstatimin e papajtueshmërisë, pra për vlerësimin e provave dhe fakteve, e ka Gjykata Kushtetuese. Detyra e Kuvendit është vetëm vlerësimi i aspekteve formale të

mocionit. Ai është i detyruar t'ia dërgojë çështjen Gjykatës sa herë ka një pretendim të bazuar për shkeljen e kësaj dispozite kushtetuese.

Neni 70 i Kushtetutës

1. (...)

2. Deputetët nuk mund të ushtrojnë njëkohësisht asnjë detyrë tjetër shtetërore, përveç asaj të anëtarit të Këshillit të Ministrave. Rastet e tjera të papajtueshmërisë caktohen me ligj.

3. Deputetët nuk mund të kryejnë asnjë veprimtari fitimprurëse që buron nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor dhe as të fitojnë pasuri të këtyre.

4. Për çdo shkelje të paragrafit 3 të këtij neni, me mocion të kryetarit të Kuvendit ose të një së dhjetës së anëtarëve të tij, Kuvendi vendos për dërgimin e çështjes në Gjykatën Kushtetuese, e cila konstaton papajtueshmërinë.

Çështja për diskutim

Si do ta interpretonit ju nenin 70/4 të Kushtetutës, duke përdorur teknikat e interpretimit ligjor (literal, historik, teleologjik dhe sistematik). A është i detyruar Kuvendi ta dërgojë çështjen në Gjykatën Kushtetuese për konstatimin e papajtueshmërisë me mandatin e deputetit sa herë paraqitet një kërkesë për këtë çështje, sipas neni 70/4 të Kushtetutës?

2) Vendim i Kolegjeve të Bashkuara nr. 979/2000: Trashëgimtarët e Mane Zallit kundër trashëgimtarëve të Ahmet Dulit etj.; objekti i padisë: kërkimin e trashëgimit, në bazë të neni 350 të Kodit Civil

“Në rrethanat e mësipërme, çështja shtrohet nëse në aplikim të neni 467/a të Kodit të Procedurës Civile, gjykata e apelit në të njëjtin gjykim, pra i njëjti trup gjykues, prish për herë të dytë vendimin e gjykatës së rrethit dhe po ky trup gjykues, e shqyrton çështjen si shkallë e parë në të njëjtin gjykim, apo vetëm prish vendimin e gjykatës së rrethit, ndërsa gjykimi si shkallë e parë bëhet veças, qoftë edhe me një trup gjykues tjetër. Neni 467/a parashikon, se Gjykata e Apelit kur prish vendimin nuk mund ta kthejë çështjen për rigjykim për të dytën herë, por e shqyrton vetë si gjykatë e shkallës së parë. Termi “gjykata e apelit” në dispozitën e mësipërme është përdorur në kuptimin procedural, e jo institucional, e si i tillë nënkupton trupin gjykues. Për pasojë, kur dispozita shprehet se Gjykata e Apelit e shqyrton vetë çështjen si shkallë e parë, kjo ka kuptimin se çështja shqyrtohet nga i njëjti trup gjykues pa e ndërprerë gjykimin. Shprehja “si gjykatë e shkallës së parë” nuk do të thotë se në këto raste gjykata e apelit paraqitet si shkallë e parë, por se ashtu si në rastin që parashikon neni 465 i po këtij Kodi, edhe në rastin e aplikimit të neni 467/a, gjykata e apelit mund të përsërisë tërësisht ose pjesërisht hetimin gjyqësor. Në të kundërtën, në rast se ligjvënësi do të kishte për qëllim që gjykata e apelit në këtë rast do të gjykonte në shkallë të parë, atëherë duhet të kishte parashikuar edhe të drejtën e një ankimi kundër vendimit të kësaj gjykate, gjë që nuk e ka bërë. Përveç kësaj, nëpërmjet kësaj dispozite, ligjvënësi ka pasur për qëllim të bëjë ekonomi gjyqësore, pra të reduktojë zvarritjet e gjykimin. Po të pranosh të kundërtën, pra, që në aplikim të neni 467/a, kur çështja gjykohet për herë të dytë nga gjykata e apelit, bëhen dy gjykime, njëri si gjykatë apeli dhe i dyti si gjykatë e shkallës së parë, gjë që nuk përjashton gjykimin e çështjes nga një trup tjetër gjykues, atëherë do të zvarritej gjykimi në të njëjtën mënyrë sikur çështja pas prishjes nga gjykata e apelit të dërgohej për rigjykim në gjykatën e shkallës së parë. Për pasojë, në këto raste, në një gjykim, me një vendim përfundimtar, gjykata e apelit edhe prish për herë të dytë vendimin e gjykatës së rrethit edhe e zgjidh çështjen në themel.

Pyetje

Çfarë metode interpretuese ka zbatuar GJL-ja?

3) Vendim i GJK-së nr.20/2008; kërkuar Qamila Spahija; objekti, shfuqizimi i vendimit nr.20, datë 7.4.2006 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhoma e këshillimit).

“Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, në çështjen në shqyrtim, i është referuar vetëm nenit 445 të Kodit të Procedurës Civile dhe ka arritur në përfundimin se kërkuar, e ka paraqitur kërkesën për rishikim tej afatit njëvjeçar nga dita që vendimi ka marrë formë të prerë.

Në çështjen në shqyrtim, çmohet e nevojshme për të qëndruar në disa momente që kanë të bëjnë me interpretimin e ligjit procedural që është atribut i gjykatave të sistemit gjyqësor dhe i organeve që e zbatojnë atë...Në çështjen në gjykim kjo gjykatë çmon se është e domosdoshme të ballafaqojë përmbajtjen e nenit 445 të Kodit të Procedurës Civile e ato të dispozitave të titullit të tretë që trajtojnë institutin e rishikimit (nenet 494-498), veçanërisht me përmbajtjen e nenit 496 të këtij Kodi. Këto dy dispozita dallojnë nga njëra-tjetra sepse: (i) neni 445 sanksionon prekluzivitetin (afatin) e ankimit si mjet procedural për të gjitha llojet e ankimit përfshirë dhe kërkesën për rishikim, duke pasur parasysh se zë vend në titullin e parë të pjesës së tretë të Kodit, kurse neni 496 sanksionon afatin ligjor vetëm përsa i përket kërkesës për rishikim që zë vend në titullin e tretë të pjesës së tretë të Kodit; (ii) neni 445 përcakton vetëm ankimin njëvjeçar nga shpallja e vendimit, kurse neni 496 përcakton afatin njëvjeçar që nga dita që ka lindur shkaku i rishikimit; (iii) neni 445 nuk ka si qëllim përcaktimin e afatit për ankim, ndërsa neni 496 saktëson afatin 30 ditor si determinat nga dita që pala ka marrë dijeni për shkaku e rishikimit.

Nga sa më lart, në rastet e paraqitjes së kërkesës për rishikimin e një vendimi të formës së prerë, neni 445 i Kodit të Procedurës Civile duhet të zbatohet në harmoni me nenin 496 të këtij Kodi përsa i përket afatit prekluziv njëvjeçar. Pra, ky afat llogaritet ose nga momenti që është shpallur vendimi që ankimohet ose nga momenti që merr formë të prerë vendimi që përmban shkaku e rishikimit të parashikuar nga neni 494 i Kodit të Procedurës Civile. Nëse nuk do të interpretohej në këtë mënyrë, neni 445 i Kodit të Procedurës Civile ashtu si është shkruar do të ishte i paaplikueshëm, duke ia ngushtuar hapësirat individit për të pasur akses në gjykatë dhe për të shfrytëzuar mjetin procedural të jashtëzakonshëm të kërkesës për rishikim. Këtë qëndrim kanë mbajtur dhe Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me vendimin nr.8, datë 24.3.2005...”.

Pyetje

Çfarë metode interpretuese ka zbatuar GJK-ja?

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol, “*Arsyetimi dhe shkrimi ligjor*”, Botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “*Vështrim krahasues mbi procedurën civile*”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006, f. 16-26, 44-64.
- Berberi, Sokol. “*Ligjvënësi dhe interpretimi gjyqësor*”, botuar te revista shkencore “Jeta Juridike”, botim i Shkollës së Magjistraturës, nr.3, 2014.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese dhe të Gjykatës së Lartë të referuara:
 - vendime të GJK-së 55/2015; 11/2008; 7/2016 (interpretimi i nenit 70/4 të Kushtetutës); 25/2009; 31/2009; 2/2005; nr.20/2008; Kërkuar Qamila Spahija; Objekti, shfuqizimi i vendimit nr.20, datë 7.4.2006 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhoma e këshillimit).

Vendime të GJL-së, 1029/2000; 979/2000, 14/2001

- Vendime të GJEDNJ-së:

- çështja Delijorgji kundër Shqipërisë, 2015.

Literatura e rekomanduar

- Omari, L. “Zbatimi i së drejtës”, Parime dhe institucione të së drejtës publike, f. 335-354.
- Barak, Ahron. “Roli i gjyqtarit në demokraci”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2017.
- Galgano, Francesco. “Interpretimi i ligjit”, E drejta private, Luarasi, 2006, f. 90-96.

Referenca në internet

<http://www.legislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 5/ java e tretë: Jurisprudenca si autoritet detyrues: precedenti; ratio decidendi; obiter dictum (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Në këtë temë trajtohet, jurisprudenca në kuptimin e tërësisë së vendimeve të dhëna nga gjykatat gjatë një periudhe të caktuar, në një fushë të caktuar; sistemi gjyqësor dhe vendimmarrja; elementet e vendimit gjyqësor; fuqia detyruese e vendimeve gjyqësore dhe rastet e precedentit të detyrueshëm; elementet e fuqisë detyruese të vendimeve gjyqësore dhe llojet e tyre; *ratio decidendi* & *obiter dictum*.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ Tema 6/java e tretë: Struktura dhe standardet e vendimeve të gjykatave ndërkombëtare, GJEDNJ dhe GJED (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Vendimet e GJEDNJ-së dhe GJED-së trajtohen në aspektin praktik, duke u përqendruar në autoritetin që kanë në sistemin e brendshëm, llojet e vendimeve, fuqinë detyruese ose bindëse, strukturën dhe metodat e argumentimit, mënyrat e referimit në praktikën gjyqësore.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë kriteret për të përcaktuar autoritetin detyrues të jurisprudencës?
2. Cili është kuptimi i precedentit dhe sa zbatohet në praktikën gjyqësore?
3. Cili është dallimi ndërmjet *ratio decidendi* dhe *obiter dictum*?
4. Cilat janë elementet e vendimeve të GJEDNJ-së dhe GJED-së?
5. Cila është fuqia detyruese e vendimeve të GJEDNJ-së dhe GJED-së dhe sa referohen ato në praktikën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Elementet e vendimit gjyqësor dhe fuqia detyruese.
- Precedenti në praktikën gjyqësore.
- Kuptimi dhe dallimi ndërmjet *ratio decidendi* dhe *obiter dictum*.
- Struktura dhe elementet e vendimeve të GJEDNJ-së dhe GJED-së.
- Fuqia detyruese e jurisprudencës së GJEDNJ-së dhe GJED-së në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Diskutim mbi raste praktike me kandidatët për të vlerësuar njohuritë paraprake të tyre; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik lidhur me jurisprudencën dhe fuqinë e saj detyruese dhe referimi në raste praktike; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit.

Kazuse për ushtrime:

1) Vendim i Kolegjeve të Bashkuara nr.1029/2000: Kërkues, Partia e Bashkimit për të Drejtat e Njeriut; objekti: plotësim i vendimit të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 643, datë 11.5.2000, në bazë të nenit 313 të Kodit të Procedurës Civile.

“Megjithatë, Kolegjet e Bashkuara çmojnë se, duke marrë shkas nga çështja në shqyrtim, gjersa në praktikë kanë lindur keqkuptime lidhur me mënyrën se si do të zgjidhen pasojat që rrjedhin prej ekzekutimit të një vendimi, i cili është prishur më pas me një vendim të formës së prerë, është e nevojshme që, në kuptim të nenit 314 të Kodit të Procedurës Civile, të bëhet nga vetë Kolegjet e Bashkuara sqarimi dhe interpretimi i vendimit nr.643, datë 11.5.2000 të dhënë prej tyre, dhe, nëpërmjet vendimit që do të jepet për këtë qëllim, të ofrohet një zgjidhje e unifikuar për rastet e ngjashme të praktikës gjyqësore, sipas arsytimit të mëposhtëm:

Në Kodin e Procedurës Civile të mëparshëm, në nenin 190/1 të tij parashikohej në mënyrë të shprehur se: *“Kur vendimi i ri që jepet pas prishjes, është i ndryshëm nga vendimi i parë, i cili është ekzekutuar tërësisht ose pjesërisht, personi që ka përfituar detyrohet të kthejë të gjitha përfitimet që ka marrë nga ekzekutimi i vendimit”*. Një dispozitë e tillë nuk ekziston më në Kodin e Procedurës Civile në fuqi, por kjo nuk do të thotë se nuk duhet të ekzistojë një zgjidhje e tillë e problemit edhe nën këtë regjim juridik të ri. Sipas nenit 1/1 të KPC-së, *“gjykata nuk mund të refuzojë të shqyrtojë dhe të japë vendime për çështjet që i paraqiten për shqyrtim, me arsytimin se ligji mungon, nuk është i plotë, ka kundërthënie ose është i paqartë”*. Pra, zgjidhja që duhet të jepet nuk mund të jetë e ndryshme nga zgjidhja që ofrohet në dispozitën e sipërcituar të Kodit të mëparshëm të Procedurës Civile. Shtrohet pyetja: *A ekziston në Kodin e Procedurës Civile në fuqi ndonjë dispozitë konkrete që të japë një zgjidhje të tillë për raste të ngjashme?* Duke iu referuar nenit 319/2 të KPC-së, që parashikon rrjedhojat nga prishja e vendimit që është dhënë në ekzekutim të përkohshëm, gjejmë këtë rregullim:

“Në rast se pas prishjes së vendimit të parë padia rrëzohet dhe vendimi merr formë të prerë, gjyqfytuesi i parë detyrohet t'i kthejë palës tjetër gjithçka që ka marrë me ekzekutim të përkohshëm të vendimit të parë”: Nëpërmjet interpretimit logjik të kësaj dispozite, konkludohet se zgjidhja e pasojave që vijnë nga ekzekutimi i një vendimi detyrimi, i cili prishet më pas me një vendim të formës së prerë, nuk mund të jetë e ndryshme nga zgjidhja e pasojave të ardhura nga ekzekutimi i përkohshëm i një vendimi që nuk ka marrë formë të prerë, i cili është prishur më pas me një vendim të formës së prerë.”

Pyetje:

Cila/cili është rregulla/interpretimi autoritare/detyrues që ka konkluduar GJL-ja në këtë vendim? A ka fuqinë e precedentit detyrues? A ka argumente *obiter dictum*?

2) Vendimi i GJK-së nr. 2/2010; kërkuese GJYKATA E APELIT SHKODËR

“Gjykata Kushtetuese, ashtu sikundër është shprehur edhe më parë gjatë jurisprudencës së saj, vlerëson se nuk është detyrë e saj shqyrtimi i përplasjeve dhe papajtueshmërive mes dy ligjeve të ndryshme apo ligjeve dhe kodeve. Në juridiksionin e Gjykatës hyjnë papajtueshmëria e ligjeve apo kodeve me Kushtetutën. Mënyra e të kuptuarit, e të zbatuarit të ligjit dhe e

harmonizimit ndërmjet dispozitave të tij me ligje të tjera nuk janë çështje që i përkasin kontrollit kushtetues dhe për rrjedhojë, nuk janë objekt shqyrtimi nga Gjykata Kushtetuese (Shih vendimet nr.11, datë 27.5.2004 dhe nr.35, datë 10.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese).

Gjykata e çmon të nevojshme të theksojë se, në bazë të nenit 145 të Kushtetutës, gjyqtarët iu nënshtrohen Kushtetutës dhe ligjeve, duke respektuar hierarkinë e burimeve të së drejtës, si detyrim që rrjedh nga parimi i shtetit të së drejtës (neni 4 i Kushtetutës). Në këtë kuptim, nëse gjyqtari gjatë një gjykimi, arrin në përfundimin se ligji dhe akti nënligjor, të cilat kanë lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e çështjes, bien në kundërshtim me njëri-tjetrin, ai është i detyruar të bazohet në ligj. Gjyqtarët duhet të kenë parasysh dhe raportet ndërmjet ligjeve që miratohen me tri të pestat e të gjithë anëtarëve të Kuvendit (ligje të përforcuara), sipas nenit 81/2 të Kushtetutës dhe ligjeve që miratohen sipas rregullit të përgjithshëm të parashikuar nga neni 78 i Kushtetutës. Kushtetuta i jep ligjeve të përforcuara fuqi të veçantë juridike në krahasim me aktet e zakonshme të ligjvënësit. Për këtë arsye, në hierarkinë e akteve, ato renditen para ligjeve të zakonshme të Kuvendit (Shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.19, datë 3.5.2007). Respektimi i hierarkisë së akteve normative është një detyrim që rrjedh nga parimi i shtetit të së drejtës dhe i koherencës në sistemin ligjor. Për rrjedhojë, në rastet e konflikteve ndërmjet normave me fuqi të ndryshme juridike, norma me fuqi më të lartë ka epërsi në raport me normën tjetër (*lex superior derogat inferiori*). Parimet, se norma specifike ka përparësi nga norma e përgjithshme (*lex specialis derogat generali*) dhe se norma që ka hyrë në fuqi më vonë ka përparësi nga norma e mëparshme, nuk veprojnë në raste të tilla.”

Pyetje:

Cila/cili është rregulla/interpretimi autoritare/detyrues që ka konkluduar GJK-ja në këtë vendim? A ka fuqi *erga omnes*/ të përgjithshme apo ka fuqinë e precedentit detyrues? A ka argumente *obiter dictum*?

3) GJEDNJ, Çështja “Xheraj kundër Shqipërisë”, 1.12.2008

...

Meritat e çështjes

1. Siguria ligjore: rrëzimi i një vendimi përfundimtar

...2. Zbatimi i parimeve të sipërpërmendura në çështjen në fjalë

55. Gjykata vë re se në këtë çështje vendimi përfundimtar që e nxjerr të pafajshëm ankuesin për të gjitha akuzat u rishqyrtua dhe u anulua duke i dhënë leje prokurorit për të bërë ankim jashtë afatit kundrejt vendimit të pafajësisë (shih, në ndryshim çështjen, Fadin kundër Rusisë, nr. 58079/00, § 34, 27 korrik 2006) dhe kjo pranohet nga të dyja palët. Çështja që ngrihet është nëse mbi bazën e fakteve të çështjes dhe shqyrtimit të proceseve të rishikimit të vendimit autoritetet realizojnë, në nivelin më maksimal të mundshëm, një baraspeshë ndërmjet interesave të ankuesit dhe nevojës për të siguruar efektivitetin e sistemit të drejtësisë penale, duke respektuar në këtë mënyrë nenin 6.

56. Thelbi i kërkesës së prokurorit për leje për apelim jashtë afatit më datë 8 tetor 1999 lidhet me shkeljen e sigurive procedurale në faktin që pala e dëmtuar, d.m.th. familja e viktimës, nuk ishte njoftuar për vendimin e pafajësisë. Gjykata vë re se sipas nenit 58 § 1 të KPP-së, pala e dëmtuar mund ta kërkojë ndjekjen e autorit të veprës dhe dëmshpërblimin e dëmtimit. Sipas nenit 409 të KPP-së, pala e dëmtuar mund të bëjë ankesë, ose vetë ose nëpërmjet përfaqësuesit të tij ligjor, në lidhje me aspektet penale dhe civile.

57. Gjykata shpreh keqardhjen e saj për faktin se gjykata e brendshme nuk përmbushi kërkesat e njoftimit të parashikuara në nenin 137 § 1 të KPP-së. Gjithsesi, ajo vë re se në bazë të dokumenteve të depozituara në dosjen e çështjes, nuk ka tregues që familjes së viktimës t’i jetë dhënë status i “palës së dëmtuar”. Edhe po të supozohet se familjes së viktimës i është dhënë statusi i “palës së dëmtuar” dhe nëse do të kishte interesa në lidhje me ndonjë aspekt penal ose

civil të pretenduar, ata vetë nuk bënë ndonjë ankesë në gjykatën e rrethit as personalisht dhe as nëpërmjet përfaqësuesit të tyre ligjor. Ata nuk bënë as dhe një kërkesë për lejen për rivendosje në afat ose nuk ndërmorën në mënyrë të drejtpërdrejtë asnjë veprim të nevojshëm nëpërmjet ndihmës së zyrës së prokurorit. Familja e viktimës zgjodhi një tjetër rrugë. Ata depozituan një kërkesë në autoritete të tjera të brendshme, si për shembull në Zyrën e Presidentit të Republikës, autoritete të cilat nuk kishin kompetenca të merrnin asnjë lloj vendimi, përveçse t'ia kalonin ankesën zyrës së prokurorisë.

58. Gjykata nuk e pranon argumentin e Qeverisë se prokurori që mori pjesë në procedurat e pafajësisë, edhe pse kishte marrë pjesë dhe më parë në proceset që kishin përfunduar në dënimin e ankuesit, nuk kishte njoftuar eprorët e tij, duke çuar kështu në mosdepozitim të një ankese brenda afateve kohore të parashikuara me ligj. Ajo gjykon se gabimet e autoriteteve shtetërore duhet t'i shërbejnë të pandehurit. Me fjalë të tjera, rreziku i ndonjë gabimi të kryer nga autoriteti i prokurorisë, ose edhe nga gjykata, duhet të mbulohet nga shteti; gabimet nuk duhet të paguhen nga individ i përfshirë në çështje (shih më lart Radchikov kundër Rusesë, § 50). Për më tepër, nivelet më të larta në zyrën e Prokurorit të Përgjithshëm ishin të ndërgjegjshme për proceset e rishikimit të vendimit gjyqësor siç dëshmohet në letrën e datës 26 gusht 1998 (shih paragrafin 13 më lart).

59. Situata në të cilën vendimi përfundimtar në favor të ankuesit u vu në dyshim dhe u rishikua, mund të ishte shmangur nëse zyra e prokurorisë do të kishte bërë një ankesë të zakonshme brenda afatit kohor 10-ditor të parashikuar me ligj. Në çështjen në fjalë zyra e prokurorit dështoi në ushtrimin e të drejtës së saj për depozitim të kërkesës së zakonshme dhe lejoi kalimin e afatit ligjor prej 10 ditësh pa e kundërshtuar vendimin e pafajësisë. Kjo zyrë kërkoi leje për rivendosje afati pas më shumë se nëntë muajsh, pasi vendimi në favor të ankuesit ishte bërë përfundimtar dhe i zbatueshëm dhe pas deklarimit të tij të pafajshëm. Kërkesa e prokurorit nuk përmbante informacion në lidhje me datën kur kishte filluar llogaritja e afatit 10-ditor sipas kuptimit të nenit 147 § 3 të KPP-së, dhe as Qeveria nuk ka vënë në pah ndonjë rrethanë përjashtimore që do ta kishte parandaluar zyrën e prokurorit nga bërja e një kërkesë të rregullt në një kohë të arsyeshme.

60. Gjykata vlerëson se argumentet e palëve të përdorura nga prokurori për të justifikuar kërkesën për rivendosje në afat ishin të pamjaftueshme për të justifikuar vënien në pikëpyetje të një vendimi përfundimtar dhe për të përdorur këtë mjet të jashtëzakonshëm. Gjykata është e mendimit se lejimi i kërkesës së prokurorit nuk vendos një baraspeshë ndërmjet interesit të ankuesit dhe nevojës për të siguruar efektivitetin e sistemit të drejtësisë penale.

61. Duke marrë parasysh këto konsiderata, Gjykata është e mendimit se duke i dhënë leje prokurorit për rivendosje në afat, Gjykata e Lartë cenoj parimin e sigurisë ligjore të parashikuar në nenin 6§1 të Konventës. Si rezultat, ka pasur shkelje të këtij neni.

Pyetje:

Cila/cili është rregulla/interpretimi autoritar/detyrues që ka konkluduar GJEDNJ-ja në këtë vendim? A ka fuqinë e precedentit detyrues?

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. *"Arsyetimi dhe shkrimi ligjor"*, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I. Peçi.
- Traja, Kristaq. *"Koha e precedentëve"*, botuar në revistën "Jeta Juridike", botim i Shkollës së Magjistraturës, nr.1, 2004.
- Omari, L., Anastasi, A. *"Sistemi i burimeve të së drejtës në Kushtetutë"*, E drejta Kushtetuese, 2008, f.42-67.
- Jurisprudenca e referuar: Vendime të GJK-së, GJL-së, GJEDNJ-së dhe GJED-së.

Literaturë e rekomanduar

- Omari, L. “Burimet e së drejtës”, Parime dhe institucione të së drejtës publike, f. 287-320.
- Saliu, Kurtsh. “Burimet e së drejtës kushtetuese”, E drejta kushtetuese, Prishtinë, 2004, f.35-44.
- Merryman, John Henry. “Burimet e së drejtës”, Hyrje në sistemet juridike të Europës Perëndimore dhe të Amerikës Latine, “Libri Universitar” Tiranë, 1993, f.25-31.
- *Të gjykosh gjyqtarët e Evropës; Legjitimiteti i Praktikës Gjyqësore të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë*, redaktuar nga Maurice Adams, Henri de Waele, Johan Meeusen dhe Gert Straetmans, Botim i Shkollës së Magjistraturës, 2017; Titulli i origjinalit, *Judging Europe’s Judges*, Bot. Bloomsbury, 2013.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 7/ java e katërt: Procesi i kërimit, arsyetimit dhe shkrimit ligjor (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Procesi i shkrimit ligjor; identifikimi i legjislacionit dhe jurisprudencës; kërkitimi i akteve ligjore; përcaktimi i burimeve dhe i metodologjisë së kërimit; aftësitë kërkuese dhe orientimi në një kohë sa më të shkurtër; evidentimi në mënyrë të përmbledhur dhe të saktë i rezultateve të kërimit; planifikimi; përcaktimi i audiencës (kujt i drejtohet); përcaktimi i strukturës dhe formatit; shkrimi, rishkrimi dhe korrigjimi.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ Tema 8/ java e katërt: Faktet: faktet kyçe; Çështja ligjore: elementet e çështjes ligjore (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Interpretimi i fakteve; kuptimi i fakteve; identifikimi dhe analizimi; lidhja me çështjen; dallimi i fakteve kryesore/kyçe nga faktet e tjera; radha e parashtrimit; vlerësimi.

Faktet kyçe janë faktet ligjore esenciale të një çështjeje që ngrenë pyetjen ligjore se si ose nëse ligji që rregullon mosmarrëveshjen zbatohet; janë faktet që plotësojnë/kënaqin elementet e shkakut ligjor dhe janë të nevojshëm për të provuar ose kundërshtuar një kërkesë; një fakt kyç është kaq esencial sa nëse do të ndryshohej përfundimi i çështjes do të ndryshonte.

Abstrakt/përshkrimi i temës

Çështjet ligjore, kuptimi dhe identifikimi; elementet e çështjes, renditja e argumenteve; përjasja me ligjin; analiza e argumenteve. Disa nga pyetjet që trajtohen: Çfarë është një çështje ligjore dhe llojet e ndryshme të çështjeve? Cilat janë elementet e një çështjeje? Si të identifikojmë çështjen në një rast konkret? Si të identifikojmë çështjen në një rast gjyqësor? Kuptimi: pyetja ligjore që ngrihet nga faktet specifike të mosmarrëveshjes/konfliktit.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë hapat që duhen ndjekur në procesin e kërimit, analizës, arsyetimit dhe shkrimit ligjor?

2. Cili është kuptimi i fakteve ligjore dhe si përcaktohen faktet kyçe?
3. Si identifikohet çështja ligjore dhe cilat janë elementet e saj?
4. Si identifikohen/përcaktohen çështja ligjore dhe faktet kyçe në një rast konkret?
5. Si identifikohen/përcaktohen çështja ligjore dhe faktet kyçe në një vendim gjyqësor?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Hapat në procesin e kërkimit, analizës, arsyetimit dhe shkrimit ligjor për një situatë faktike konkrete.
- Organizimi dhe struktura e analizës.
- Kuptimi i fakteve ligjore dhe fakteve kyçe.
- Faktet kyçe në një vendim gjyqësor.
- Çështja ligjore, elementet e saj dhe praktika gjyqësore.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; ushtrim praktik për kërkimin nëpërmjet programeve kompjuterike; shtrimi i pyetjeve për të nxitur mendimin kritik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore për analizën e fakteve, identifikimin e fakteve kryesore/kyçe, radha e paraqitjes; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Kazuse:

Në datën 26 tetor, rreth orës 06:15 shtetasi A.F ka qenë duke udhëtuar me automjetin e tij tip “Audi A4”, me targë TR 1708 M, në autostradën Tiranë-Durrës, me drejtim Tiranën. Teksa i është afruar sektorit të rrugës së quajtur “kthesa e Kamzës”, shtetasi A.F ka humbur kontrollin e mjetit dhe ka goditur nga pas motoçikletën tip “Yamaha”, me fuqi 50cc, pa targa, që drejtohej nga shtetasi L.XH dhe lëvizte në të njëjtin drejtim. Si rezultat i kësaj përplasjeje, motoçikleta është përmbysur dhe L.XH është rrëzuar përtokë, duke pësuar plagë të shumta. Të ndihmuar nga shtetasi E.L dhe kalimtarë të tjerë të rastit, i dëmtuari është dërguar për mjekim drejt QSUT-së Tiranë, për të marrë ndihmën e parë mjekësore. Shtetasi L.XH mbante të veshura pantallona bluxhins dhe pulovër ngjyrë kafe.

...

Ishte ditë e shtunë, paradite. Personi A kishte shkuar në tregun e fruta-perimeve të qytetit. Ndërkohë që A-ja kishte qëndruar përpara një shitësi, laget nga pas me ujë në të gjithë pjesët e trupit. Ai kthen kokën dhe shikon B-në që sapo kishte kaluar me makinë, duke futur njërën rrotë mbi një pellg me ujë. Ndërkohë, A-ja nxehtet dhe fillon ta shajë, por B-ja nuk qëndron dhe largohet me makinë. Dihej që B-ja ishte sherrxhi. Pasdite, kur po shihnin ndeshjen në stadium, A-ja fillon ta shajë e ta ofendojë B-në dhe e godet me grusht. B-ja për t'u mbrojtur, nxjerr një thikë dhe tenton të godasë A-në, ndërsa A-ja, më i shpejtë, nxjerr pistoletën që kishte me vete dhe qëllon mbi B-në, duke i shkaktuar vdekjen. A-ja sillet për gjykim i akuzuar për vrasje, ndërsa mbrojtja pretendon për kryerjen e veprës në kushtet e mbrojtjes së nevojshme. Cili është rezultati?

...

A-ja dhe B-ja po qëndronin në një stacion autobusi dhe po bisedonin për politikën. Sakaq, A-ja u nxeht me B-në dhe filloi ta shante e ta provokonte për t'u zënë trup me trup. Kur B-ja nuk reagoi, A-ja u mat ta qëllonte, por i doli huq. Ndërkohë që A-ja u përpoq përsëri që ta gjuante me grusht B-në, i erdhi prej këtij të fundit një grusht që i theu nofullën. A-ja e akuzoi B-në për rrahje. Cili është rezultati?

...

Oficeri i policisë M.S, teksa ishte duke kryer shërbimin e tij në rrugën “Ymer Kurti”, në Tiranë, vëren një djalë të ri rreth moshës 17 vjeç, që i rrëmben çantën një gruaje të moshuar dhe largohet me vrap. Oficeri vihet menjëherë në ndjekje të të dyshuarit dhe pas disa minutash arrin ta kapë/mbërthejë atë në njërën krah, por ky i fundit e shtyn oficerin dhe përpiqet të largohet. M.S ushtron forcën për disa minuta për ta detyruar të dyshuarin të dorëzohet dhe të mos përpiqet për t’u larguar.

...

H.B i dënuar me burgim, ka ngritur pretendimin se i është nënshtruar dënimit çnjerëzor për shkak të kushteve dhe regjimit të burgut. Këtë pretendim ai e mbështet në këto fakte: dhoma/qelia është shumë e vogël, temperatura është shumë e ulët në dimër dhe tepër e lartë në verë, ka buburreca, nuk ka ujë të ngrohtë, dhoma/qelia ka lagështirë, koha e ajrimit dhe e veprimtarive krijuese është shumë e shkurtër.

Kërkesa/detyra e ushtrimit:

Përcaktoni çështjet ligjore dhe faktet kyçe në kazuset e mësipërme!

Ushtrim: Identifikoni çështjet ligjore dhe faktet kyçe në vendimet gjyqësore të mëposhtme.

-Rast penal: F.B kundër Prokurorisë, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, nr.456, datë 20.11.2008.

-Rast civil: R.I etj. kundër P.I, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, nr.1550, datë 16.7.2007.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi.
- Dispozitat procedurale civile, penale dhe administrative.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.
- Vendime të KBGJL-së: 979/ 2000 (civile).
- Vendime të GJK-së: 20/2008, 7/2016.

Literatura e rekomanduar

- Galgano, Francesco. “E drejta private”, Luarasi, 2006, f. 51-57.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështrim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006, f. 47-54.
- Stavileci, Esat. “Të menduarit dhe të shkruarit juridik”, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2013.
- Putman, William H. *Legal Analysis and Writing*, Sec. Edit., 2003, f. 27-49, Biblioteka e Kuvendit.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

<https://hudoc.echr.coe.int/>

- **Tema 9/ java pestë: Hartimi i memorandumit ligjor këshillues/ parashikues; metoda PRAP;** (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Ideja bazë është se argumenti ligjor duhet të ndjekë një rrugë të parashikueshme. Kjo rrugë nis me çështjen që argumenti ligjor po adreson. Ajo mbaron me përfundimin apo përfundimet që i përgjigjen çështjes. Në këtë mënyrë, ideja kyçe në shkrimin ligjor është se analiza ka të bëjë me *përgjigjen ndaj çështjes*. Elementet e arsytimit ligjor: kuptimi i parimeve përkatëse dhe teorive të së drejtës, marrëdhënies së tyre me njëra-tjetrën si edhe cilësimeve dhe kufizimeve të tyre; zbatimi i ligjit për faktet e dhëna dhe për të arritur në mënyrë logjike një konkluzion të shëndoshë nga premiset e zgjedhura. Metoda “PRAP” e analizës; një nga metodat e përdorura për analizimin e çështjeve ligjore dhe shkrimin e opinioneve; elementet përbërëse të kësaj metode; zbatimi i saj në raste konkrete.

Kundëranaliza është eksplorimi për të zbuluar se si dhe pse një ligj specifik zbatohet apo jo për faktet e një çështjeje. Në thelb, kundëranaliza është procesi i zbulimit dhe i konsiderimit të kundërgargumentit për një pozitë apo argument ligjor, është procesi i paraprirjes së argumentit që pala tjetër/pala humbëse ka mundësi të ngrejë në përgjigje të analizimit të një çështjeje. Ajo përfshin identifikimin dhe vlerësimin objektiv të pikave të forta dhe të dobëta të çdo argumenti ligjor që synoni të ngrini.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ Tema 10/ java e pestë: Kundëranaliza; të menduarit kritik

(2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Llojet e memorandumit; procesi i kërkimit dhe hartimi; struktura; fabula/faktet; çështjet; argumentimi/analiza; paragrafët; konkluzioni; gjuha.

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Si organizohet memoja ligjore dhe llojet e saj?
2. Cilat janë elementet dhe si duhet të renditen ato?
3. Nga dallohet shkrimi ligjor këshillues/parashikues nga ai bindës?
4. Çfarë kuptojmë me metodën PRAP dhe si zbatohet në praktikë?
5. Për çfarë shërben kundëranaliza dhe si zhvillohet ajo?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Memoja ligjore, llojet e tyre;
- Organizimi dhe struktura;
- Llojet e shkrimit ligjor; memoja parashikuese/këshilluese;
- Metoda PRAP;
- Kundëranaliza: kuptimi, rëndësia, zhvillimi.
- Të menduarit kritik

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin konceptual. Trajtim i elementeve të memorandumit nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të memos në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i memos në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Sqarimi i elementeve të kundëranalizës në një memorandum ligjor nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të memos në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i memos në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Kazuse:

1) KAZUS PENAL

Rrethanat e çështjes

M.D ka ikur nga reparti ushtarak dhe ka shkuar dy net rresht në fshatin Vranishtë. Natën e parë, më datën 26.4.2008, M.D është futur në oborrin e shtëpisë së F.P, ka trokitur në dritaren e dhomës ku flinte kunata e F.P-së, S.P dhe meqenëse nuk i është përgjigjur njeri ai ka tentuar të thyejë derën për t'iu futur asaj në dhomë me forcë. Në këtë kohë, S.P ka thirrur F.P-në për ndihmë. Ky është zgjuar nga gjumi, ka marrë armën, por kur ka dalë përjashta, nuk ka parë gjë, sepse M.D në këtë kohë ishte larguar.

Natën e dytë, F.P ka hipur në tavanin e dhomës ku flinte kunata dhe ka qëndruar roje me armë. Mbas disa orësh ai ka dëgjuar të trokitura në xham dhe kur ka zgjatur kokën ka parë një njeri të panjohur, i cili ishte M.D. Ky i fundit ka trokitur dhe dy herë të tjera në dritare, por meqenëse nuk i është përgjigjur njeri, ka shkuar te dera e dhomës dhe ka dashur ta shkallojë atë për t'u futur në dhomë. Në këtë moment S.P, e cila nuk e kishte burrin në shtëpi, ka thirrur për ndihmë kunatin e saj. Ky menjëherë i ka bërë titur me zë të fortë M.D-së që të ndalonte. Për disa çaste M.D-ja është hutuar dhe ka qëndruar si i shtangur. Pastaj, menjëherë, ai është kthyer në drejtim të kundërt me derën dhe ka tentuar të largohej me vrap. Mirëpo F.P-ja duke qenë në distancë të afërt ka qëlluar me armë porsa M.D-ja ka hedhur hapin e parë. Pas këtyre veprimeve F.P-ja ka zbritur nga tavani, ka kontrolluar nëpër oborr, por nuk ka parë njeri. Megjithatë, ai ka vazhduar të qëndrojë përjashta përsëri, duke ndenjur aty roje, deri në të zbardhur të ditës. Të nesërmen në mëngjes F.P-ja ka parë në një arë me misër rreth 100 metra larg shtëpisë një njeri të rrëzuar përmbys. Për të mos prishur gjurmët ai nuk i është afruar atij, por menjëherë është kthyer dhe pastaj ka dërguar njerëz për të lajmëruar organet e policisë. Më vonë është identifikuar se viktimi kishte qenë ushtari M.D, banues në fshatin Golaj të rrethit të Kukësit.

A. Prokuroria fillon çështjen penale ndaj F.P-së për akuzën e “Vrasjes me paramendim”, parashikuar nga neni 78 i Kodit Penal.

B. Avokati i F.P-së pretendon se ky i fundit e ka kryer vrasjen në kapërcim të kufijve të mbrojtjes së nevojshme, dhe duhet të përgjigjet sipas nenit 83 të Kodit Penal.

- Analizoni pretendimet duke u mbështetur në metodën PRAP. Identifikoni dhe zhvilloni kundërgumentet.

2) KAZUS CIVIL

Rrethanat e çështjes

Personat A dhe B janë bashkëpunues midis tyre, pasi bashkëshortet e tyre janë motra. Personi A me bashkëshorten janë emigrantë dhe punojnë e jetojnë përkohësisht jashtë shtetit. Personi A pretendon se ai, së bashku me personin B e bashkëshortet e tyre, kanë rënë dakord me gojë që të ndërtonin bashkërisht një objekt për biznes në Tiranë, në pronën e B-së, ku personi A do të financonte ndërtimin e objektit, ndërsa personi B do të vinte në dispozicion tokën.

Meqenëse personi B ishte pronar i tokës dhe me familjen e tij jetonte në Tiranë, e gjithë praktika për nxjerrjen e lejes së ndërtimit të objektit është bërë në emër të B-së. Pas përfundimit të ndërtimit të objektit, ai është regjistruar në ZRPP në emër të personit B dhe është vënë në shfrytëzim prej tij duke e dhënë me qira për aktivitetet biznesi.

Personi A ka kërkuar që personi B t'i jepte gjysmën e qirasë së objektit me pretendimin se ishin bashkëpronarë në objekt, por personi B ka refuzuar me pretendimin se ai është pronar i objektit dhe personi A nuk kishte asnjë të drejtë mbi të.

Personi A ka ngritur padi në gjykatë duke kërkuar detyrimin e B-së ta njohë bashkëpronar në objekt dhe t'i japë gjysmën e qirasë nga dita e fillimit të shfrytëzimit të saj. Për të mbështetur pretendimet e tij ai ka paraqitur si prova disa mandate derdhesh parash në llogari të personit B; dëshminë e bashkëshortes së tij; si dhe ka argumentuar se personi B nuk kishte mundësi financiare ta ndërtonte vetë objektin, pasi ishte me ndihmë sociale, bashkëshortja e tij ishte e papunë dhe fëmijët e tij janë të vegjël dhe në shkollë.

- *Analizoni kazusin sipas metodës PRAP: evidentoni çështjen e shtruar përpara gjykatës dhe argumentet pro dhe kundër kërimit, bazuar në ligjin e zbatueshëm. Identifikoni dhe zhvilloni kundërargumentet.*

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi
- Dispozitat procedurale civile, penale dhe administrative.
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.
- Vendime të KBGJL-së: 979/ 2000 (civile)
- Vendime të GJK-së: 20/2008, 7/2016.

Literatura e rekomanduar

- Galgano, Francesco. “E drejta private”, Luarasi, 2006, f. 51-57.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështrim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006, f. 47-54.
- Stavileci, Esat. “Të menduarit dhe të shkruarit juridik”, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2013.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

➤ Tema 11/ java e gjashtë: Logjika dhe arsyetimi ligjor (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Arsyetimi ligjor dhe silogjizmi; premisat logjike në arsyetimi; arsyetimi ligjor deduktiv; arsyetimi ligjor induktiv; arsyetimi ligjor me analogji; gabimet logjike në arsyetim. Një silogjizëm të jetë *i vlefshëm*, duhet të jetë *logjikisht e pamundur* që premisat e tij të jenë të vërteta dhe konkluzioni i tij i pavërtetë. Me fjalë të tjera, një silogjizëm është i vlefshëm nëse, duke marrë të mirëqenë vërtetësinë e premisave të tij, konkluzioni "ndjek" në mënyrë logjike atë që gjithashtu *duhet* të jetë e vërtetë. Në praktikë hasim shpesh argumentime, të cilat në pamje të parë duken të vlefshme, por janë të gabuara nga pikëpamja logjike. Të mësosh sesi mund të evidentohen dhe të evitohen këto argumentime të gabuara, mund të forcojë së tepërmi aftësinë e shkrimit dhe të arsyetimit ligjor, duke ndihmuar në mbështetjen e "logjikës së shëndoshë".

➤ Tema 12/ java e gjashtë: Qartësia e gjuhës në arsyetimin ligjor (2 orë)

Abstrakt/përshkrimi i temës

Qartësia e shkrimit ligjor; rregulla dhe rekomandime për qartësinë e gjuhës ligjore; rëndësia e aftësive për shkrimin dhe gjuhën ligjore; dykuptimësitë; rekomandime për fjalitë dhe paragrafët; përzgjedhja dhe përdorimi i fjalëve; gramatika dhe pikësimi; etj.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cili është kuptimi i “logjikës së shëndoshë” në praktikën e shkrimit të vendimeve gjyqësore?
2. Si përdoren metodat deduktive dhe induktive në formulimin e argumenteve gjyqësore?
3. Cilat janë gabimet logjike dhe si i identifikojmë ato?
4. Cilat janë standardet dhe rekomandimet për gjuhën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Logjika e shëndoshë në shkrimin e vendimeve gjyqësore.
- Argumentet mbi bazën e metodës deduktive dhe induktive.
- Gabimet logjike dhe mënyrat për identifikimin e tyre.
- Standardet dhe rekomandimet për gjuhën gjyqësore dhe ligjore.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, rëndësia e logjikës në arsyetimin ligjor, identifikimi i premisave logjike në argumentimin ligjor duke e ilustruar me raste praktike; gabimet logjike në arsyetim dhe vlerësimi në mënyrë kritike i rasteve gjyqësore; pyetje- përgjigje (metoda sokratike); detyrë për analizën logjike të rasteve praktike jashtë auditorit.

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve të shkrimeve ligjore dhe vlerësimi në auditor nëse janë respektuar kërkesat për qartësinë; raste nga praktika gjyqësore për t’u studiuar jashtë auditorit dhe për t’u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Ushtrim: Identifikoni gabimet logjike në argumentim në vendimet gjyqësore të mëposhtme. Rishkruani “rrethanat e faktit” në vendimet gjyqësore të mëposhtme, duke respektuar rekomandimet për gjuhën ligjore.

-Rast penal: F.B kundër Prokurorisë, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, nr.456, datë 20.11.2008.

-Rast civil: R.I etj. kundër P.I, vendim i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, nr.1550, datë 16.7.2007.

Ushtrim: Rishkruani paragrafët e mëposhtëm duke respektuar rekomandimet për hartimin e paragrafëve.

Penale: ...I pyetur gjatë fazës së hetimeve paraprake i pandehuri S.R ka deklaruar se është përdorues i lëndës narkotike të llojit kokainë prej kohësh dhe se më datë 18.10.2016, rreth orës 03:00 ka qenë me motor duke u kthyer në shtëpi bashkë me vëllain e tij shtetasin A.R pasi kishin mbyllur lokalitë që kishin bashkë. Gjatë rrugës kanë parë shërbimet e policisë të cilat i kanë bërë shenjë për të ndaluar dhe pikërisht në këto momente i pandehuri ka deklaruar se, e ka hedhur lëndën narkotike që kishte me vete, pasi kishte pasur frikë se mos ia gjenin në trup atij. I pandehuri S.R ka deklaruar gjithashtu se vëllai i tij A.R nuk është përdorues i lëndëve narkotike dhe nuk ishte në dijeni se i pandehuri kishte me vete lëndë narkotike, edhe për sa i përket sasisë së lëndës narkotike i pandehuri ka deklaruar se ai e ka pasur në zotërim atë, por

e ka pasur për përdorim personal dhe se e ka blerë nga një shtetas të cilit nuk i mbante mend emrin në zonën e Laprakës. ...

Civile: ... *E paditura në padinë e parë dhe në ndërhyrjen kryesore (këtu e në vijim referuar si e paditura), H.K, ka përfituar në bazë të ligjit nr. 7501, datë 19.7.1991, “Për tokën”, sipërfaqen e tokës arë prej 3.000 (tremijë) m², të ndodhur në Spitallë, Durrës, të cilën e ka fituar si ish-punonjëse e Ndërmarrjes Bujqësore (NB) dhe në kohën e marrjes së tokës në pronësi, sipas aktit përkatës, e paditura K kishte në gjendjen familjare vetëm vajzën e saj, F.K, pasi ajo ndërkohë ishte divorcuar me ish-bashkëshortin e saj, A.K, duke mbajtur ky i fundit përgjegjësinë prindërore për fëmijën tjetër, djalin E.K (vendimi nr. 1520, datë 6.10.1997 i Gjykatës së Rrethit Durrës). Duke qenë se pasuria e fituar nga e paditura H.K ishte tokë arë dhe ajo ishte fituar në kohën kur ajo ishte në të njëjtën gjendje familjare me vajzën e saj, të paditurën në padinë e parë në këtë gjykim, F.K, mbi këtë send të paluajtshëm është krijuar një bashkëpronësi midis anëtarëve të familjes bujqësore (të paditurave H.K e F.K), në kuptim të neneve 222 e 223 të Kodit Civil...*

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peci.

Literatura e rekomanduar

- Pirdeni, Luan. “Hyrje në logjikë”, Koçi, 2008.
- Barnet, S., Bellanca, P., Stubbs, M. “Rishikimi për qartësi”, Shkrimi Akademik, bot. ISP & Dita 2000, 2008, f.105-143.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>
<https://hudoc.echr.coe.int/>

- **Tema 13/ java e shtatë:** Elementet e vendimit gjyqësor: kuptimi dhe dallimi i argumenteve për çështje fakti dhe ligji. (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Kërkesat ligjore dhe standardet e arsyetimit të vendimit gjyqësor; përmbajtja/elementet; faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor; baza ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analiza e provave që pranohen, arsyet e mospranimit të provave të tjera dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes; argumentet e pjesës arsyetuese të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat procedurale dhe rregullat e mendimit të drejtë; ato duhet të jenë të mjaftueshme për të mbështetur dhe pranuar pjesën urdhëruese; konkluzionet e pjesës arsyetuese duhet të bazohen jo vetëm në aktet ligjore, por edhe në parimet dhe rregullat që karakterizojnë mendimin e shëndoshë e logjik; përmbajtja e vendimit duhet të jetë koherente, duke përjashtuar çdo kundërthënie ose kontradiksion, të hapur ose të fshehtë; të jetë i parashikueshëm brenda kuadrit të qëndrimit të unifikuar të praktikës gjyqësore; të jetë i plotë dhe të përmbajë një rrjedhë logjike të kuptueshme.

Pedagog: Sokol Berberi

➤ **Tema 14/ java e shtatë:** Përmbledhja e rastit gjyqësor (briefing a case) (2 orë)

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Përmbledhja e rastit gjyqësor zhvillon aftësinë e magjistratit për të njohur dhe identifikuar elementet kryesore të vendimit gjyqësor dhe për t'i vlerësuar ato në mënyrë kritike: faktet kryesore, historinë procedurale, çështjet e ngritura, ligjin e zbatuar, argumentet kryesore të përdorura nga gjykata dhe konkluzionin. Përmbledhja e rasteve gjyqësore shërben, sipas rastit, si referencë për analizën dhe interpretimin e ligjit, si dhe për argumentimin ligjor nisur nga raste të ngjashme (precedenti).

Pedagog: Sokol Berberi

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë standardet për organizimin dhe shkrimin e elementeve/pjesëve të vendimit gjyqësor?
2. Si shkruhet pjesa e fabulës/ 'rrethanat e faktit'?
3. Cilat janë kriteret për formulimin dhe renditjen e argumenteve?
4. Si i dallojmë argumentet që lidhen me çështjet e faktit nga ato që lidhen me ligjin?
5. Si bëhet përmbledhja e një vendimi gjyqësor dhe cila është rëndësia e saj?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Elementet e vendimit gjyqësor dhe standardet e formulimit dhe renditjes;
- Standardet e GJEDNJ-së;
- Dallimi ndërmjet argumenteve të faktit nga ato të ligjit;
- Rëndësia e shtrimit të çështjes/çështjeve;
- Përmbledhja e një vendimi gjyqësor dhe rëndësia.

Metodologjia

Kujtesë për të krijuar lidhje me leksionin e mëparshëm; prezantimi i temës, pse ka rëndësi zhvillimi i aftësisë për të përmbledhur një vendim/rast gjyqësor; përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; dhënia e shembujve nga praktika gjyqësore, brenda vendit dhe ndërkombëtare, dhe identifikimi i problemeve që hasen në praktikë; raste nga praktika gjyqësore për t'u studiuar jashtë auditorit dhe për t'u përgatitur për seminarin e ardhshëm.

Detyrë me shkrim

Elementet e vendimit gjyqësor: përmbledhje e vendimit

Përmbledhja e vendimit (deri në 1500 fjalë) duhet të përmbajë:

1. Titullin e vendimit: lloji i vendimit; gjykata që e ka dhënë; numri dhe data e vendimit;
2. Faktet mbi të cilat ngrihet mosmarrëveshja ligjore përpara gjykatës;
3. Historinë procedurale të çështjes: çfarë ka ndodhur në gjykatën e shkallës së parë dhe në atë të apelit;
4. Pretendimet e palëve;
5. Çështjen/çështjet që shtrohet/n për zgjidhje përpara gjykatës;
6. Argumentet thelbësore të gjykatës (të shumicës);
7. Përfundimi: rregulla/interpretimi gjyqësor autoritar i vendosur nga gjykata;
8. Metodatat e interpretimit të përdorura nga gjykata.

Detyra duhet të dërgohet me e-mail deri në datën e caktuar nga pedagogu përgjegjës. Kjo detyrë do të vlerësohet, në maksimum, me 15 pikë. Vendimi do të përzgjidhet nga vendimet unifikuuese/njësuese të GJL-së.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Leksion i përgatitur nga I.Peçi
- Dispozitat procedurale civile, penale dhe administrative
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.
 - o Vendime të GJK-së: 29/2015, 32/2015, 40/2015, 27/2013,.
 - o Vendime të GJL-së, nr.269, datë 24.5.2012 (Shoqëria Sigal kundër Shoqërisë Real X’ shpk); Vendim Unifikues nr.1, datë 25.1.2007 (penal).

Referenca në internet

- <http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
- <http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
- <http://www.gjykataelarte.gov.al>
- <https://hudoc.echr.coe.int/>

SEMESTRI II

2.4.2 Për kandidatët për magjistratë

- **Tema 8/ java e nëntë:** Shkrimi i akteve gjyqësore: paditë & aktet e prokurorit (4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, ankimet në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhojë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës?
2. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore?
3. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore?
4. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës.
- Standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore.

- Standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Trajtim i elementeve të padive/ankimeve nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të këtyre akteve në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i projektakteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këtë javë është: hartimi i akteve procedurale; padia/ankimet (civile); aktet e prokurorit/ankimet (penale); dhe padia administrative/ankimet. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lënde, është tek aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa modele aktesh procedurale në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do t'u kërkohet të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. *“Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”*, botim i Shkollës së Magistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. *“Vështrim krahasues mbi procedurën civile”*, botim i Shkollës së Magistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
<http://www.gjykataelarte.gov.al>

➤ Tema 9/ java e dhjetë: Shkrimi i akteve gjyqësore: ankimet (4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, paditë dhe aktet e prokurorit, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, ankimet në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

5. Cilat janë aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës?
6. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore?
7. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore?
8. Cilat janë elementet dhe standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Aktet gjyqësore dhe kërkesat e shkrimit bindës.
- Standardet për hartimin e padive në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e akteve të prokurorit në praktikën gjyqësore.
- Standardet për hartimin e ankimeve në praktikën gjyqësore.

Metodologjia

Trajtim i elementeve të padive/ankimeve nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të këtyre akteve në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i projektakteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këtë javë është: hartimi i akteve procedurale; padia/ankimet (civile); aktet e prokurorit/ankimet (penale); dhe padia administrative/ankimet. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lënde, është tek aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);

- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa modele aktesh procedurale në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do t'u kërkohet të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “*Arsyetimi dhe shkrimi ligjor*”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështrim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Literatura e rekomanduar

- Stavileci, Esat, “*Të menduarit dhe të shkruarit juridik*”, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2013.
- Putman, William H. *Legal Analysis and Writing*, Sec. Edit., 2003, f. 27-49, Biblioteka e Kuvendit.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

- **Tema 10/ java e njëmbëdhjetë:** Shkrimi i vendimeve gjyqësore: shkalla e parë; penale, civile, administrative- vendimet jopërfundimtare/ të ndërmjetme
(4 orë)
- **Tema 11/ java e dymbëdhjetë:** Shkrimi i vendimeve gjyqësore: vendimet përfundimtare
(4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, vendimet gjyqësore të shkallës së parë në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që

duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të shkallës së parë civile?
2. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të shkallës së parë penale?
3. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të shkallës së parë administrative?
4. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve gjyqësore të ndërmjetme?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të shkallës së parë civile.
- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të shkallës së parë penale.
- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të shkallës së parë administrative.
- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të ndërmjetme.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; trajtim i elementeve të akteve gjyqësore nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të akteve gjyqësore në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i akteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këto javë është: hartimi i akteve procedurale; vendimet gjyqësore të shkallës së parë, civile, penale dhe administrative. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lëndë, është tek aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa vendime gjyqësore të shkallës së parë në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet

në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështrim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Literatura e rekomanduar

- Putman, William H. *Legal Analysis and Writing*, Sec. Edit., 2003, f. 27-49, Biblioteka e Kuvendit.

Referenca në internet

<http://www.legislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

- **Tema 12/ java e njëmbëdhjetë:** Standardet dhe shkrimi i vendimeve të gjykatave rishikuese (apeli civil & administrativ & penale) (4 orë)

Pedagog: Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Aktet gjyqësore, vendimet gjyqësore të apelit në fushën civile, penale dhe administrative, do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë akti; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhojë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të gjykatave rishikuese?
2. Cilat janë standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit civil?
3. Cilat janë standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit penal?
4. Cilat janë standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit administrativ?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Kërkesat dhe standardet për arsyetimin e vendimeve të gjykatave rishikuese.
- Standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit civil.
- Standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit penal.
- Standardet e arsyetimit për vendimet gjyqësore të apelit administrativ.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; trajtim i elementeve të akteve gjyqësore nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të akteve gjyqësore në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i akteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këto javë është: hartimi i akteve procedurale; vendimet gjyqësore të apelit, civile, penale dhe administrative. Vëmendja/fokusi, sipas objektit të kësaj lëndë, është te aktet me natyrë argumentuese dhe bindëse. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e akteve procedurale (civile/penale/administrative);
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në aktet procedurale;
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore në aktet procedurale.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa vendime gjyqësore të apelit në fushën civile, penale dhe administrative. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë aktet procedurale përkatëse. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup): dy nëngrupe për çdo fushë: civile, penale dhe administrative. Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do të analizojnë në mënyrë kritike modelet e akteve bashkëlidhur, sipas fushës përkatëse. Në takimin në auditor, do të prezantohen, sipas fushës së nëngrupit, kërkesat ligjore si dhe vërejtjet e rekomandimet për modelet që u janë dërguar paraprakisht.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. “Arsyetimi dhe shkrimi ligjor”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Simoni, Alessandro., Sadushi, Sokol., Çomo, Sokol. “Vështtrim krahasues mbi procedurën civile”, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2006.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Referenca në internet

- <http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>
- <http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>
- <http://www.gjykataelarte.gov.al>

➤ **Tema 13/ java e trembëdhjetë/** Standardet dhe shkrimi i vendimeve të GJL-së & të GJK-së (4 orë)

Pedagog: Sokol Berberi/Amarildo Laçi/ Edlira Petri

Abstrakt/përshkrimi i temës

Vendimet e GJL-së (vendimet për themelin dhe ato për kalimin ose jo për shqyrtim në seancë) do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit (juridiksioni rishikues i GJL-së); elementet që duhet të përmbajë; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve të nevojshme në funksion të juridiksionit rishikues të GJL-së; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/ precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhojë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Abstrakt/ përshkrimi i temës

Nenet 124, 132 dhe 145/2 të Kushtetutës shprehen qartësisht në lidhje me forcën detyruese të vendimeve të GJK-së mbi të gjitha organet kushtetuese, autoritetet publike, duke përfshirë dhe gjykatat. Zbatimi i vendimeve të GJK-së është detyrim kushtetues; ato kanë fuqi detyruese të përgjithshme dhe janë përfundimtare. Si të tilla, përbëjnë jurisprudencë kushtetuese dhe, për rrjedhojë, kanë efektet e forcës së ligjit. Ky efekt detyrues ka të bëjë si me pjesën urdhëruese, ashtu edhe me pjesën arsyetuese të vendimit. Efekti detyrues shtrihet tek argumentet thelbësore të vendimit, që përbëjnë edhe *ratio decidendi*, eliminimi i të cilave do ta bënte vendimin, në tërësinë e tij, të pakuptimtë. Vendimet e GJK-së (vendimet për themelin dhe ato për kalimin ose jo për shqyrtim në seancë) do të trajtohen dhe diskutohen në këto drejtime: kërkesat e ligjit; elementet që duhet të përmbajë; struktura e qartë; renditja e elementeve në mënyrë logjike dhe të qartë; prezantimi i rrethanave të faktit në mënyrë të qartë; evidentimi i fakteve kushtetuese të nevojshme; evidentimi i çështjes/çështjeve që shtrohet/n për zgjidhje; përcaktimi i bazës ligjore/shkakut ligjor; sqarimi i kuptimit të ligjit; elementet e shkakut ligjor; referimi i jurisprudencës relevante/precedenti jurisprudencial; argumentimi i plotë dhe i qartë, në mënyrë logjike; përfundimi/ konkluzioni rrjedhojë logjike e argumentimit; kërkesa e qartë dhe e plotë që i drejtohet gjykatës; ndarja e paragrafëve në mënyrë korrekte dhe të qartë; renditja e paragrafëve në mënyrë logjike; gjuha e qartë dhe uniforme; përdorimi i termave ligjorë në mënyrë korrekte.

Pyetjet vetëstudimore:

1. Cilat janë standardet e arsytimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJL-së?
2. Cilat janë standardet e arsytimit të vendimeve përfundimtare të GJL-së?
3. Cilat janë standardet e arsytimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJK-së?
4. Cilat janë standardet e arsytimit të vendimeve përfundimtare të GJK-së?

Temat kryesore që do të shqyrtohen:

- Standardet e arsytimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJL-së.
- Standardet e arsytimit të vendimeve përfundimtare të GJL-së.
- Standardet e arsytimit të vendimeve të pranueshmërisë të GJK-së.
- Standardet e arsytimit të vendimeve përfundimtare të GJK-së.

Metodologjia

Vlerësimi dhe diskutimi i detyrës së kryer jashtë auditorit; prezantimi i temës, dhënia e njohurive të reja, përqendrimi në çështje të debatueshme në planin praktik; trajtim i elementeve të akteve gjyqësore nëpërmjet rasteve konkrete dhe pjesëmarrjes aktive të kandidatëve për magjistratë në klasë; shkrimi dhe rishkrimi i pjesëve të veçanta të akteve gjyqësore në klasë; drejtimi dhe korrigjimi i akteve në mënyrë aktive në klasë; diskutime për çështje të veçanta dhe metoda sokratike; detyra për t'u kryer jashtë auditorit.

Tema për këto javë është: struktura dhe hartimi i vendimeve të GJL-së dhe GJK-së. Disa nga çështjet për diskutim janë:

- kërkesat ligjore/procedurale për hartimin e vendimeve të GJL-së & GJK-së;
- standardet për strukturën dhe elementet e këtyre akteve;
- standardet për arsyetimin e këtyre akteve në praktikën gjyqësore;
- rekomandime për rritjen e cilësisë dhe forcës bindëse të akteve procedurale;
- prezantimi i rrethanave të faktit dhe i çështjes/ve në vendimet e juridiksionit rishikues (gjykatë ligji);
- analiza dhe elementet e bazës ligjore/shkakut ligjor;
- gjuha ligjore.

Kandidatëve do t'u dërgohen, të paktën tre ditë përpara, disa vendime gjyqësore të GJL-së & GJK-së. Për bazën ligjore, do të orientohen te disa nga dispozitat, të cilat përcaktojnë përmbajtjen dhe elementet që duhet të përfshijnë këto vendime. Nga kandidatët kërkohet një përgatitje paraprake. Çdo grup do të ndahet në 6 nëngrupe (4-5 kandidatë për nëngrup). Nëngrupet sipas fushave, duke presupozuar që kërkesat ligjore janë tashmë të njohura për kandidatët, do të analizojnë në mënyrë kritike modelet e vendimeve që do t'u dërgohen paraprakisht. Në takimin në auditor, secili nga nëngrupet, sipas llojit dhe objektit të vendimit që i është caktuar, nëse janë respektuar standardet për organizimin, arsyetimin dhe shkrimin e këtyre vendimeve.

Literatura e detyrueshme

- Berberi, Sokol. *"Arsyetimi dhe shkrimi ligjor"*, botim i Shkollës së Magjistraturës, 2012.
- Komentarët autoritarë të Kodeve.
- Sadushi, Sokol. *"Drejtësia kushtetuese"*, Tiranë.
- Dispozitat procedurale civile dhe penale
- Vendime të Gjykatës Kushtetuese, Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të tjera të referuara nga pedagogu.

Referenca në internet

<http://www.legjislacionishqiptar.gov.al>

<http://www.gjykatakushtetuese.gov.al>

<http://www.gjykataelarte.gov.al>

3. Vlerësimi

Vlerësimi në kursin 'Arsyetimi dhe shkrimi ligjor' shërben si një instrument për të nxitur dhe motivuar kandidatët për t'u angazhuar dhe përmirësuar në vazhdimësi. Gjithashtu, vlerësimi duhet të reflektojë objektivitetin dhe paanshmërinë duke u bazuar vetëm në meritën e kandidatit.

Nga ana tjetër, instrumenti i vlerësimit duhet të jetë i qartë dhe i parashikueshëm nga kandidati si dhe duhet të masë dhe të tregojë progresin përgjatë programit mësimor.

Vlerësimi i këtij kursi (100%) realizohet nëpërmjet: a) testeve/detyrave në përfundim të çdo moduli dhe: b) vlerësimit vazhdues.

a) Vlerësimi nëpërmjet testeve përmban 70 % të pikëve dhe është shumatorja e vlerësimeve që merr kandidati për testet/detyrat sipas programit. Ndarja e pikëve për testet/detyrat respektive të secilin pjesë është si më poshtë:

Detrya e parë, Përmbledhja e vendimit të GJL, është individuale dhe duhet të realizohet në fund të semestrit të parë, sipas shpjegimit që është dhënë më sipër. Kjo detyrë synon të vlerësojë aftësitë e kandidatit për të përcaktuar dhe përmbledhur në mënyrë të përpiktë dhe të qartë elementet kryesore të vendimit, faktet kyçe, procedurën gjyqësore, ligjin e zbatueshëm, metodat interpretuese dhe argumentet kryesore të GJL. Kjo detyrë vlerësohet deri në 15 pikë.

Detyra e dytë, për kandidatët për magjistratë, është në grup dhe duhet të përmbushet në semestrin e dytë, pas zhvillimit të temave përkatëse për hartimin akteve/opinioneve gjyqësore. Nëpërmjet kësaj detyre kandidatët duhet të tregojnë aftësitë e tyre për të vlerësuar në mënyrë kritike aktet/çështjet gjyqësore dhe vendimet përkatëse, duke i rishkruar, hartuar dhe prezantuar në auditor, sipas kriterëve dhe rekomandimeve që do t'u prezantohen nga pedagogu. Kjo detyrë vlerësohet në maksimum deri në 15 pikë.

Testimi në fund të kursit:

A –Për kandidatët për magjistratë

i cili realizohet në fund të programit, me shkrim dhe është i sekretuar. Hapja e zarfeve me rezultatet dhe krahasimi i tyre me zarfet me emrat e kandidatëve bëhet **në mënyrë publike** para gjithë kandidatëve që kanë marrë pjesë në provim. Teza e Testimit përmban dy kazuse, civil dhe penal, të cilat vlerësohen deri në 20 pikë, në total deri 40 pikë.

Kriteret e vlerësimit për testimin, për secilin kazus, janë si më poshtë:

- struktura 3 pikë;
- rrjedhshmëria 6 pikë;
- argumentimi 8 pikë;
- gjuha 3 pikë.

4. Ngarkesa studimore dhe mësimore

Në këtë seksion jepet totali i ngarkesës studimore. Avantazhi i paraqitjes së ngarkesës studimore në një seksion më vete është mundësia e koordinimit të të gjithë kurseve, për të parë ngarkesën totale studimore të studentëve. Normalisht ngarkesa mësimore (pra ngarkesa e pedagogut) nuk pasqyrohet në programet mësimore. Kjo për faktin e thjeshtë se programi mësimor hartohet kryesisht për studentit. Ngarkesa mësimore e pedagogut është çështje administrative e institucionit.

Ngarkesa mësimore vjetore: 52 orë mësimore, nga të cilat, ka një raport të ekuilibruar midis orëve në auditor dhe ngarkesës studimore jashtë auditorit.

Organizimi i moduli për vitin akademik 2026-2027 do të jetë me një klasë.

Ngarkesa mësimore javore për prezantime: 4orë

Ora mësimore: 50 minuta.

Ngarkesa ditore e pedagogut/kandidatit: 4 orë

Ngarkesa javore e pedagogut/kandidatit: 4 orë/javë/grup)

Në dhënien e çdo detyre me shkrim apo ushtrimi me gojë pedagogu do të përpiqet të bëjë një vlerësim paraprak të ngarkesës së punës së kandidatëve për magistratë dhe avokat shteti për punën e pavarur në auditor dhe/ose jashtë tij, nisur nga tregues/indikatore që lidhen me:

- *orët e punës kërkimore,*
- *studimi i literaturës së dhënë,*
- *studimi i praktikës gjyqësore,*
- *kohën e nevojshme për përgatitjen me shkrim.*

